

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	16 มี.ย. 2552	39	14167	3

ข่ม คนล้านนา

ผะผญาการสร้างพื้นที่บ้านต่างระดับ

การสร้างบ้านคนล้านนาสมัยก่อน นิยมสร้างบ้านไม้ มีการจัดพื้นที่ให้น้ำอยู่ โดยเฉพาะบนบ้าน มีเต็นห้องหอลงหรือห้องนอนใหญ่ ห้องเล็กหรือห้องนอนขนาดเล็ก จัดแบ่งเป็นสัดส่วน และมีระดับที่เรียกกันว่า "ข่ม"

เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง การสร้างบ้านปัจจุบันไม่มีข่มให้เป็นที่รองรับศีรษะเด็กหรือทารกน้อยๆเพื่อการการสระหัวเด็กให้สะอาด ไม่มีข่มสำหรับการนั่งพิงเพื่อพักเฝ้า ไม่มีข่มสำหรับเป็นที่ออกกำลังกายให้เด็กกระโดดขึ้นลงบนบ้าน

ข่มบนบ้านโบราณของผู้คนล้านนามีประโยชน์มากมาย สะหล้าหรือข้างสมัยก่อน มีการวางแผนการสร้างบ้านที่ต้องมีข่มหรือ

พื้นที่ต่างระดับบนบ้านเสมอ ข่มเป็นพื้นที่ต่างระดับระหว่างหัวบันไดกับพื้นที่ที่เป็นเต็นหรือห้องโถงที่เป็นสถานที่รับแขก หรือบางครั้งก็เป็นพื้นที่เตรียมข้าวของครัวที่จะนำไปถวายทานที่เรียกกันโดยทั่วไปว่าครัวทาน หรือหากมีการเจ็บป่วย ก็เป็นสถานที่นอนพักของผู้ป่วยในบ้าน พร้อมกับญาติมิตร ชาวบ้านมาร่วมกันเยี่ยมไข้หรือใจคนเจ็บป่วย หรือแม้แต่การที่เจ้าบ้านหรือผู้คนในบ้านเสียชีวิตพื้นที่เต็นก็จะเป็นที่ทำบุญกุศลศพ ในขณะที่ข่มมีหน้าที่แบ่งระดับยกพื้นที่เต็นให้สูงกว่าพื้นที่หัวบันไดบ้านหรืองาน(ชาน)ชั้นใด

ข่มมีระดับยกพื้นที่สูงราวหนึ่งคืบ และจะไม่เกินหนึ่งซอกซึ่งถือว่าสูงสุด เพราะสูงกว่านี้การก้าวขาขึ้นเหยียบบนหัวข่มได้ หรือหาก

สูงเกินศอก เด็กจะเกิดอันตรายในการขึ้นลง

ในตำราการดูลักษณะผู้หญิงของผู้คนล้านนามีกล่าวกันว่า "แม่หัวท้ายข่ม..." หมายถึงผู้หญิงที่ชอบเอาแต่นอนกลางวัน เอาศีรษะเกยกายริมข่มหลับอยู่นั่นแหละ ไม่ไปทำงานกับเขา

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	16 ส.ย. 2552	39	1467	3

ซักที แม่หัวกายข่มจึงไม่เป็นที่นิยมของผู้ชาย
จะจีบมาเป็นแม่ของลูก

ประโยชน์ของข่ม หากจะแรงได้
ก็ประมาณว่า เป็นที่นั่งพิงหลังของผู้คนในบ้าน
เพื่อพักให้หายจากการปวดหลังด้วยเหตุนี้
กระมังผู้คนทางเมืองน่าน เขาเรียกข่มว่า "พิง"
(อ่านว่าปิง)หากจะชุดมะพร้าวเจ้าบ้านนำเอา
งองหรือกระต่ายชุดมะพร้าววางบนริมข่มแล้ว
ชุดเนื้อมะพร้าวให้ร่วงหล่นลงใส่ในตะไคล
(ถาด) หากจะสระผมเด็กก็เอาศีรษะเด็กวาง
บนริมข่มแล้วสระผมได้ดี เด็กๆที่กำลัง
ฝึกเดินจะคลานริมขอบข่มเพื่อพยุงตัวลุกขึ้น
ยืน ฯลฯ ข่มจึงมีประโยชน์แก่เจ้าของบ้าน
โดยแท้.

แหล่งข้อมูล ภาพข่ม เรือนฝาคีไล
สวนชาปึงหินไฟ บ้านปาววก ม.6 ต.ดอนแก้ว
อ.แมริม จ.เชียงใหม่ ถนนวงแหวนหน้าศาลา
กลางเชียงใหม่

...นิคม พรหมมาเทพย์...